

Newsletter-ul este elaborat în baza emisiunii radiofonice din iunie 2013, realizate de Asociația pentru Politică Externă (APE) în comun cu Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată de postul public Radio Moldova și de Radio Vocea Basarabiei. Emisiunea este parte a proiectului FES și APE „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • IUNIE 2013 • NR.4 (89)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

TEMELE EMISIUNII:

1. Evoluțiile din cadrul procesului de reglementare a conflictului transnistrean în viziunea șefei Misiunii OSCE în Republica Moldova, **Jennifer Brush**, a ambasadorului SUA la Chișinău, **William Moser**, și a negociatorului șef din partea Chișinăului, **Eugen Carпов**.
2. Este Transnistria reintegrabilă? Un editorial de **Victor Chirilă**.
3. Pe cele două maluri ale Nistrului crește o generație de tineri care nu au experiența de a trăi în comun. Expertul **Daniel Vodă**, despre cum poate fi depășit acest hiatus de comunicare.

Ultima perioadă a fost marcată de o serie de evenimente importante pentru Republica Moldova.

În zilele de 23 și 24 mai, la Odesa a avut loc cea de a doua rundă din acest an de negocieri în formatul 5+2 pentru reglementarea transnistreană, desfășurată sub mandatul președinției ucrainene a OSCE. Participanții au semnat o decizie protocolară care prevede demontarea unui funicular peste râul Nistru. Întâlnirea nu a adus însă progrese pe subiecte politice și de securitate. Marți, pe 28 mai, a avut loc și o întâlnire dintre șefii echipelor de negociatori de la Chișinău și Tiraspol, Eugen Carпов și Nina Stanski, în cadrul căreia s-a discutat situația tensionată din Zona de Securitate de pe Nistru și soluții pentru depășirea acestora.

În cadrul unei vizite private la Chișinău, în zilele de 18 și 19 mai, Comisarul european pentru extindere, Stefan Füle, a lansat pe de o parte un mesaj de conciliere pentru clasa politică și pe de altă parte unul de toleranță pentru societatea moldovenească. Vizita a fost ocazionată de marcarea Zilelor Europei la Chișinău. Stefan Füle a avut un discurs public și întâlniri separate cu liderii fostei coaliții de guvernare, în cadrul cărora a făcut apel pentru refacerea unei guvernări democratice la Chișinău și continuarea cursului european al Republicii Moldova. În a doua zi a vizitei sale, Comisarul european a salutat participanții la marșul minorităților sexuale desfășurat la Chișinău.

Forțele politice de la Chișinău au fost îndemnate să coopereze pentru a forma un nou Guvern și pentru a nu rata șansa de a semna în acest an Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. Apelul a fost formulat de către europarlamentarii Jacek Protasiewicz și Libor Rouček, care au efectuat o vizită la Chișinău cu câteva zile înainte ca premierul desemnat, liberal-democratul Iurie Leancă, să vină în Parlament pentru a cere votul de învestitură pentru cabinetul său.

În seara zilei de 30 mai, într-o ședință care a durat până aproape de miezul nopții, Parlamentul de la Chișinău a reușit să acorde vot de învestitură Guvernului Leancă. Procedura de investire a Guvernului a fost precedată de formarea unei Coaliții pentru Guvernare Pro-Europenă, compuse din 58 de deputați din Partidul Liberal Democrat, Partidul Democrat și grupul auto-intitulat reformator din Partidul Liberal. Fiecare deputat a semnat personal Acordul de constituire a Coaliției. În aceeași seară, prin votul noii majorități, a fost ales în funcția de președinte de Parlament deputatul Partidului Democrat, Igor Corman. Vicepreședinți de Parlament au fost aleși democratul Adrian Candu și reprezentantul grupului reformator al Partidului Liberal, Oleg Bodrug.

Investirea Guvernului Leancă a fost salutăată de oficiali europeni, printre care și înaltul reprezentant al UE pentru afaceri externe, Catherine Ashton, Comisarul european pentru extindere, Stefan Füle, ministrul de Externe al Suediei, Carl Bildt, și Secretarul general al Consiliului Europei, Thorbjörn Jagland. Într-o declarație comună, două cele mai mari grupuri politice din Parlamentul European – Partidul Popular European și Grupul Socialiștilor și Democraților – au salutat crearea noii guvernări pro-europene la Chișinău. Ministerul de Externe de la București a declarat că va susține aspirațiile europene ale Guvernului Leancă și obiectivele pe care aceasta și le propune în perspectiva summitului Parteneriatului Estic de la Vilnius.

Jennifer Brush: Avem vremuri grele la negocieri, pentru că oamenii au de luat decizii dificile

În zilele de 23 și 24 mai la Odesa a avut loc cea de a doua rundă de negocieri în formatul 5+2 sub președinția ucraineană a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). La finalul celor două zile de discuții a fost semnată o decizie protocolară privind demontarea funicularului dintre Râbnița și Rezina,

construit în perioada sovietică și care prezintă pericol pentru locuitorii din regiune.

Întâlnirea pare să fi fost pe alocuri tensionată, cel puțin așa a relatat presa ucraineană. Delegația transnistreană a amenințat cu boicotarea ședinței în cazul

În care vor fi abordate subiecte ce țin de Zona de securitate și de misiunea de pacificare. Șefa negociatorilor de la Tiraspol, Nina Ștanski, a declarat că formatul 5+2 nu este acceptabil pentru discutarea unor astfel de probleme.

Am întrebat-o pe șefa Misiunii OSCE în Republica Moldova, Jennifer Brush, dacă în pofida tensiunilor care s-au făcut vizibile, întâlnirea de la Odesa a avut și unele rezultate.

Jennifer Brush: Cred că a fost totuși o întâlnire bună. Avem vremuri grele la negocieri, pentru că oamenii au de luat decizii dificile. Acum un an pe vremea asta exista o euforie legată de noua echipă care venise cu câteva luni mai devreme la conducere în Transnistria și se părea că și criza politică de la Chișinău luase sfârșit într-un final. Acum, nu mai avem aceste două ingrediente – avem din nou criză politică în Moldova, iar noi am reușit să cunoaștem mai bine prietenii noștri din Transnistria și să aflăm mai multe despre obiectivele și scopurile pe care le au. Ne cunoaștem ceva mai bine și e ceva mai greu de găsit teren comun.

Există un șir de chestiuni pe marginea cărora discutăm deja de mai multe luni și trebuie să vă spun că am înregistrat progrese pe marginea acestor chestiuni, a proiectelor de decizii. Dar pentru că nu am reușit să depășim anumite obiecții nu s-a reușit nici semnarea acestor protocoale care vin să îmbunătățească viața oamenilor de pe ambele maluri ale Nistrului. Și ce cred că trebuie făcut acum este să se dea ambelor părți spațiul și timpul necesar pentru ca acestea să încerce să găsească teren comun pentru a lucra împreună. Părțile au nevoie acum de ceva timp pentru a analiza recomandările care au venit la masa de negocieri și pentru a veni ulterior cu o poziție a lor, care, sperăm, va constitui un teren comun dintre cele două părți.

Am obținut la această rundă de negocieri un acord pentru demontarea funicularului dintre Râbnița și Rezina. Probabil că vă puneți întrebarea de ce o astfel de chestiune tehnică este soluționată la un nivel atât de înalt. Pentru noi, orice fel de realizări sunt importante. Sunt mândră de decizia de la Odesa mai ales pentru că dezasablarea

acestui funicular va îmbunătăți vizibil viața locuitorilor de pe ambele maluri și va spori siguranța fizică a oamenilor din zonă.

Bineînțeles că sunt dezamăgită că nu am putut discuta subiecte legate de Zona de securitate. Pentru că nimeni, sper, nu vrea să vadă escaladarea tensiunilor în această zonă. Și noi sperăm că discuțiile pot duce la diminuarea gradului de tensiune din Zona de securitate și la identificarea unor soluții pentru problemele de acolo. Repet, sunt foarte dezamăgită că aceste discuții nu au putut avea loc la Odesa. De exemplu, așa și nu cunoaștem circumstanțele reale ale evenimentelor de acum câteva săptămâni de la Varnița, incident care a scos oamenii în stradă și care ar fi putut escalada în violențe.

Suntem încrezători că cei doi negociatori – Eugen Carпов și Nina Ștanski – care s-au întâlnit la câteva zile după reuniunea de la Odesa, vor fi capabili să discute despre situația din Zona de securitate și să găsească căi pentru a dezamorsa tensiunile și a evita orice fel de violențe, pentru că nimeni nu are nevoie de așa ceva.

Vă repet și Dvs. ceea ce le-am spus lui Eugen Carпов și Nina Ștanski la Odesa: în mâinile celor doi negociatori se află decizia de a deschide podul peste Nistru de la Gura Bâcului. Le-am spus că acest pod poate fi deschis într-o lună – nu există nicio barieră

tehnică sau de orice alt fel care ar împiedica punerea în funcțiune a acestui pod. Și i-am spus dnei Ștanski că noi suntem de acord să examinăm, în contextul deschiderii acestui pod, întreg complexul de probleme pe care le are Transnistria legate de libera circulație. Iar domnului Carпов i-am spus că chestiunile care rămân nesoluționate în proiectul de decizie cu privire la libera circulație pot fi abordate și soluționate de partea moldovenească.

Deschiderea acestui pod nu este doar o chestiune simbolică, nu este doar pentru ca locuitorii din satele de pe cele două maluri să poată trece cu mașinile și nu cu bicicletele. Este și pentru a ajuta industriile de pe cele două maluri ale Nistrului de a-și transporta bunurile și serviciile prin Moldova și prin regiune. Acest pod este important și pentru a deschide întreaga regiune a Mării Negre pentru comerț și transport. Deci, are valențe începând de la îmbunătățirea vieții de zi cu zi a oamenilor de pe cele două maluri, până la a contribui la o mai bună integrare a economiei Republicii Moldova în economia regională. Iată de ce acest pod este atât de important. Și suntem ca în mitul ăla grecesc, când în momentul în care ai impresia că ai pus mâna pe ciorchinele de strugure, acela îți scapă și se îndepărtează din nou.

Lina Grău: Am întrebat-o pe șefa misiunii OSCE în Republica Moldova de ce totuși

podul de la Gura Bâcului nu se deschide, din moment ce toată lumea este de acord că acesta va aduce doar beneficii?

Jennifer Brush: După cum am spus mai devreme – nu există obstacole fizice sau financiare. Însă partea transnistreană condiționează deschiderea podului cu soluționarea unui complex de chestiuni legate de libera circulație în regiune. Aceste chestiuni de liberă circulație reprezintă o provocare politică pentru partea moldovenească. Și sarcina mea este de a convinge Chișinăul că ei pot depăși aceste provocări politice, lucru care se poate face fără a aduce atingere suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, și în același timp podul să fie deschis. Vă voi da câteva exemple.

Una din propunerile din protocol este de a crea o bază de date pentru înregistrarea unor plăcuțe de înmatriculare neutre pentru unitățile de transport comercial din Transnistria. Partea moldovenească insistă ca aceste autovehicule să fie înregistrate în baza de date moldovenească, în timp ce partea transnistreană vrea să fie creată o bază de date separată. Și întrebarea mea în această situație către partea moldovenească este: ce sens conferă Chișinăul acestui statut special pentru Transnistria despre care se tot vorbește? Eu cred că acesta ar trebui să presupună delegarea unor competențe către Tiraspol. Și înregistrarea autovehiculelor într-o bază de date separată nu cred că este o foarte mare problemă. Noi, în SUA, avem 50 de baze de date separate pentru fiecare stat. Aceste baze de date cooperează, dar există separat.

O altă prevedere este angajamentul de a nu folosi podul de la Gura Bâcului în scopuri militare. Nu cred că există vreo parte în această regiune interesată să folosească acest pod pentru scopuri militare. Și atunci nu văd de ce să nu figureze o asemenea prevedere în protocolul respectiv, dacă nu există nicio intenție de a folosi acest pod în scopuri militare.

Dar nu sunt politician moldovean și nu trăiesc cu presiunile cu care trebuie să trăiască un politician de la Chișinău – presiuni din partea partidelor sau a opiniei publice. Deci, pentru mine e simplu să dau asemenea sfaturi.

Lina Grău: Cum ați simțit Dvs. că influențează situația politică de la Chișinău atmosfera și rezultatele de la negocieri?

Jennifer Brush: În primul rând vreau să vă spun că eu chiar nu înțeleg acest conflict politic de la Chișinău. Este sarcina comentatorilor locali să înțeleagă și să explice dinamica din jurul politicianilor implicați în această criză. Ce pot spune este că suntem extrem de dezamăgiți de faptul că în loc să continue să meargă către sarcinile fixate pentru această guvernare – fie acestea integrarea europeană sau reglementarea transnistreană – atenția clasei politice este consumată pentru a reface Guvernul.

În plus, această criză pare să dea o mai mare libertate Transnistriei să spună o serie de lucruri provocatoare, cum ar fi mutarea Sovietului Suprem la Bender și altele.

Dar cel mai important lucru – și acesta mi l-au spus inclusiv politicienii moldoveni – este că Republica Moldova trebuie să fie atractivă pentru Transnistria. Deci, trebuie să aibă un Guvern unit care să prezinte obiective atractive pentru Transnistria. Însă actualul mod de a face politică nu pare să fie unul foarte atractiv. Astfel încât îi doresc primului ministru Leancă mult succes pentru a conduce un Guvern care să aibă o politică coerentă și să repună Republica Moldova pe parcursul pe care oamenii l-au încredințat acestei guvernări.

Lina Grău: Cred că aveți dreptate atunci când spuneți că interminabilele crize politice de la Chișinău par să distragă atenția politicianilor de la reglementarea transnistreană. Chiar și la nivelul societății există deja opinia potrivit căreia bătălia pentru Transnistria este una pierdută, cel puțin pe termen mediu. Ce puteți Dvs. răspunde acestui punct de vedere?

Jennifer Brush: Există diferite abordări teoretice cu privire la medierea unui conflict și una dintre acestea este cea a jocului – aceasta spune că atunci când acționezi, nu trebuie să gândești în termeni de "un singur pas făcut". Trebuie să analizezi de asemenea care va fi răspunsul la pasul tău, și cum ai putea să răspunzi la acest răspuns. Aici, în Moldova, aud frecvent această expresie – am pierdut Transnistria. Și oamenii acceptă

asta ca pe o realitate. Bine, și? Și ce urmează după? Ce facem cu Dubăsarii? Ce facem cu Benderul? Ce facem cu sutele de mii de oameni care locuiesc în Transnistria și se identifică ca cetățeni moldoveni? Nu pot să-mi imaginez care va fi următorul pas după ce se va spune că "gata, am pierdut Transnistria". Veți avea în continuare aceleași probleme.

Exact același lucru se poate spune și despre partea transnistreană. Ei cred că își rezolvă problemele spunând că sunt independenți. Și ce va urma după, dacă nu sunt recunoscuți de nimeni? Ce folos să spui că ești independent dacă nu ai recunoaștere și nu ai acces la instituțiile internaționale?

Înțeleg că această alternativă despre care ați amintit este destul de populară în rândul opiniei publice, dar cum să o implementezi? Care va fi următorul pas? Este ușor de spus, dar cum veți trăi într-o situație în care problemele de fapt nu vor fi soluționate și viețile rămân incerte? Și nu am întâlnit încă pe nimeni care să-mi explice care ar fi următorii pași într-o astfel de situație.

Lina Grău: Am întrebato-o pe ambasadoarea Jennifer Brush, șefa misiunii OSCE în Republica Moldova, cum vede, în acest caz, pașii concreți pentru a ajunge la ceea ce declară comunitatea internațională că ar trebui să fie o soluție pentru reglementarea transnistreană – un statut special pentru Transnistria în condițiile integrității teritoriale și suveranității Republicii Moldova?

Jennifer Brush: Revenim la discuțiile despre cele trei coșuri prezente pe agenda negocierilor în formatul 5+2. Sarcina acestor coșuri este de a construi încrederea între părți, în așa fel încât să se poată trece la soluționarea politică. Dar în acest moment nu cred că se poate trece la o astfel de soluționare – este foarte puțină încredere între părți.

Trebuie să se demonstreze oamenilor de pe cele două maluri ale Nistrului că există posibilitatea de a face ceva în comun. Și demontarea funicularului, de exemplu, este o dovadă vizibilă a faptului că părțile pot realiza ceva împreună – ceva ce ar îmbunătăți viețile oamenilor. Am spus mai devreme de ce este importantă deschiderea

podului de la Gura Bâcului. Mai facem și alte lucruri pentru a consolida încrederea dintre cele două părți – evacuarea surselor radioactive și a pesticidelor. Poate că aceste lucruri nu vor părea foarte excitante și atrăgătoare pentru oamenii care vor asculta emisiunea Dvs., dar aceste măsuri constituie cărămizi din care se construiește această încredere dintre părți.

Mai există și alte activități care au loc zi de zi, la nivel de contacte dintre oamenii de pe cele două maluri ale Nistrului, care par firești și nimeni nu le observă. Contacte și colaborări pe bază cotidiană au loc în permanență. Deci, oamenii comunică între ei, nu sunt complet izolați. Un exemplu în acest sens sunt și concursurile de frumusețe. Se pare că nimeni nu a avut nicio obiecție ca Miss Tiraspol să câștige în acest an concursul Miss Moldova. Nu știu ce ar însemna aceasta în materie de priorități locale.

Lina Grău: Acum un an și jumătate, când s-a produs schimbarea la Tiraspol, toată lumea își putea mare speranță în faptul că a venit o echipă tânără, care va fi mai flexibilă și mai dispusă la dialog. S-au adeverit aceste așteptări în timp?

Jennifer Brush: Nu am fost aici în perioada lui Igor Smirnov. Pot vorbi despre experiența mea de conlucrare cu Evghenii Șevciuk și Nina Ștanski. Da, cred că, în mod sigur, multe lucruri se puteau întreprinde de partea transnistreană pentru a face procesul mai ușor. Același lucru este valabil și pentru partea moldovenească.

Dar și situația politică în Transnistria este, de asemenea, foarte complicată. Să nu uităm că victoria lui Șevciuk a fost o surpriză. Atât el, cât și partidul său, au o opoziție foarte mare. Și dacă citiți presa din Transnistria, veți vedea că el are probleme și cu businessul local, deci este un climat politic dificil inclusiv pentru el.

În plus, în Transnistria este o nouă generație, tineri care au trăit mereu cu ideea că locuiesc într-o Transnistrie independentă și nu au niciun fel de amintiri despre un trecut comun cu Moldova.

De aceea cred că se opun discuțiilor pe

marginea statului Transnistriei, care face parte din coșul trei. Avem însă declarația de la Dublin din decembrie 2012, adoptată de toate cele 57 state membre ale OSCE, care vorbește despre un statut special pentru Transnistria cu respectarea integrității teritoriale și suveranității Republicii Moldova. De asemenea declarația cere ca procesul de negocieri să includă toate trei coșuri.

Lina Grău: Luna aceasta s-a anunțat că administrația de la Tiraspol a decis închiderea unor portaluri de pe internet – ceea ce înseamnă că autoritățile de facto de acolo încearcă să impună un control cât mai mare asupra internetului. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa are și o componentă care să ocupe de libertatea presei. Cum vedeți Dvs. aceste evoluții din regiunea transnistreană?

Jennifer Brush: Am abordat acest subiect în cadrul discuțiilor noastre cu partea transnistreană și ne-am exprimat îngrijorarea. Portalurile despre care spuneți sunt de fapt niște forumuri de discuții. Nu am participat, personal, niciodată la aceste discuții și probabil nici nu o voi face, dar înțeleg că pentru multă lume, în special pentru tineri, aceasta este o modalitate de a se include în procesele politice. Și înțeleg că unul dintre elementele cheie ale acestei activități este anonimatul. Anume acest lucru pare să deranjeze autoritățile transnistrene – faptul că oamenii participă la forumuri fără să-și declare identitatea. Argumentul pe care îl invocă autoritățile de la Tiraspol este faptul că Transnistria este deschisă și destul de democratică, astfel încât fiecare persoană să poată participa la viața publică în mod deschis. Însă, dacă oamenii preferă să participe la aceste forumuri în mod anonim, este alegerea lor și trebuie să aibă posibilitatea să o facă.

Deci da, este îngrijorătoare pentru noi această situație. Este îngrijorătoare în mod special pentru că aceste noi autorități, după cum ați spus și Dvs., sunt tinere și au venit la putere folosind rețelele de socializare.

Lina Grău: Am întrebato pe șefa Misiunii OSCE în Republica Moldova, în lumina experienței de peste un an pe care o are de când a venit la post, care ar fi părțile

negative, dar și cele pozitive, la Chișinău și la Tiraspol.

Jennifer Brush: Partea negativă comună, în primul rând, este istoria nefericită a acestei regiuni. Din păcate, cu cât mai mult analizez istoria acestei regiuni, cu atât mai mult realizez că este un trecut cu suferințe mari. Iată de ce probabil este greu să-ți imaginezi că aici viața ar putea fi una mai bună decât este. Filosofii de secole încearcă să definească conceptul de "viață bună": constă aceasta din componente ca sănătatea, prosperitatea, dragostea? Și cred că oricare dintre aceste componente poate fi semnificativ îmbunătățită în regiune. Aceste lucruri mă întristează. La fel ca și faptul că nu există o viziune despre cum se poate ajunge la o viață mai bună.

Pe de altă parte, cred că există o explicație pentru care Republica Moldova nu are o viziune proprie – este din cauza trecutului. Atât de multe civilizații au traversat acest spațiu deoarece regiunea este, într-adevăr, un centru al civilizațiilor.

Ca să trecem la părțile pozitive, trebuie să amintim din nou faptul că foarte multe imperii au tranzitat această parte a lumii. Este o intersecție a civilizațiilor. Iată de ce drumurile sunt atât de importante. Moldova trebuie să devină un nod de căi de transport – fie prin porturi maritime, porturi fluviale, Giurgiulești, fie prin M 14, Coridorul nr. 9, aeroportul Chișinău, fie prin posibilitatea de navigare a râului Nistru. Moldova este importantă pentru că este necesară pentru sistemul de transport regional.

Și aș vrea că locuitorii din regiune să beneficieze de faptul că Republica Moldova este la intersecția civilizațiilor, nu să sufere din această cauză. Sper că acesta nu este doar visul meu.

Lina Grău: Unde vedeți cheia soluționării conflictului transnistrean? Unii spun că ar fi la Moscova, alții – la Bruxelles, la Chișinău sau Tiraspol?

Jennifer Brush: Cheia este la Chișinău. Este țara dumneavoastră. Și aș dori ca Chișinăul să ofere o viziune asupra modalității cum ar putea arăta soluționarea acestui conflict.

William Moser: Cheia pentru reglementarea transnistreană constă în compromisul dintre cele două părți

La negocierile în format 5+2 de la Odesa a participat și ambasadorul Statelor Unite ale Americii, William Moser. SUA este observator în reglementarea transnistreană, de rând cu Uniunea Europeană. William Moser spune că dacă Republica Moldova va reuși să-și ridice economia reintegrarea țării se va face cu mult mai ușor. Diplomatul mai spune că negocierile pot fi de lungă durată și să dea impresia că nu schimbă nimic, dar este important însăși faptul că dialogul dintre Chișinău și Tiraspol este menținut, iar la un moment dat lucrurile se pot schimba. Așa cum a fost de exemplu cu reunificarea Germaniei.

L-am întrebat pe ambasadorul Statelor Unite ale Americii la Chișinău, William Moser, în ce condiții crede că se mai poate ajunge la o reglementare a conflictului transnistrean și dacă această figurativ spus "bătălie" pentru Transnistria nu este una pierdută.

William Moser: Știu că în societatea moldovenească există îngrijorări în legătură cu faptul că instabilitatea politică ar putea afecta mersul negocierilor. Am auzit de mai multe ori spunându-se la Chișinău că negocierile nu vor aduce nimic și niciodată nimic nu se va schimba. Dar de fiecare dată le vorbesc oamenilor despre experiența mea.

Eram un tânăr diplomat la Bonn, prin anii 1986-1987, pe vremurile când orașul era capitala Germaniei de Vest. Pe atunci oamenii credeau că zidul Berlinului nu va cădea niciodată. Dar lucrurile sau schimbă. Și lucrurile se pot schimba și în Republica Moldova.

De-aia le spun oamenilor că negocierile pot fi de lungă durată și să dea impresia că nu schimbă nimic. Dar e un lucru bun faptul că menținem cele două părți în dialog. Și atâta timp cât negocierile continuă, oamenii pot să speră că la un moment dat se va ajunge la un acord de reglementare.

Un alt aspect pe care aș fi vrut să-l punctez și care este foarte important de înțeles pentru ascultătorii dumneavoastră este că în declarația OSCE din decembrie anul trecut toți actorii semnatori ale OSCE – și Rusia, și Ucraina, SUA, Germania sau Franța, toată comunitatea internațională, au fost de acord că Transnistria trebuie să aibă un statut special în cadrul unei Moldove unite. Ceea ce înseamnă că comunitatea internațională are un singur gând despre cum ar trebui să arate soluția finală. Și, da, avem negocieri pentru a vedea cum putem să ajungem la această etapă finală, dar cred că suntem lămuriiți cum trebuie să arate rezultatul.

Lina Grău: Unde se află cheile pentru această soluție a conflictului transnistrean?

William Moser: Cheia pentru această reglementare constă în mod clar în compromisul dintre cele două părți – compromisul acceptat de Transnistria de a fi parte a Republicii Moldova și compromisul

autorităților de la Chișinău de a crea condiții pentru a face ca Transnistria să fie binevenită într-o nouă Moldova.

Lina Grău: Din punct de vedere geografic se tot spune că această cheie pentru reglementare ar fi ba la Moscova, ba la Bruxelles, ba în altă parte...

William Moser: Știu că multă lume în Republica Moldova vorbește despre echilibrul geografic. Dar cred că adevăratul control asupra statului îl au oamenii din Republica Moldova. Și dacă toți cetățenii moldoveni de pe ambele maluri ale Nistrului își vor exprima dorința ca această problemă să fie rezolvată, acest lucru se va întâmpla.

Lina Grău: Apropos despre oamenii de pe cele două maluri ale Nistrului – ați avut ocazia să-i cunoașteți și pe unii, și pe alții. Cum vi s-a părut – sunt mai multe asemănări sau mai multe diferențe la nivelul oamenilor de rând? Există conflicte între ei?

■ **William Moser:** Am întâlnit oameni de pe ambele maluri ale Nistrului și cred că asemănările sunt mult mai multe decât diferențele.

Unul dintre programele de asistență mari pe care îl derulăm și în Transnistria este trecerea la agricultura de performanță. Și am constatat că agricultorii din stânga Nistrului au aceleași probleme în a trece la agricultura performantă ca și cei de pe malul drept. Tot așa,

lucrăm și cu unii producători din Transnistria din industria ușoară – îi ajutăm, ca și pe cei de pe malul drept, să ajungă pe piața externă, să se mențină acolo și să-și plaseze produsele.

Concluzia mea este că dacă Republica Moldova reușește să-și ridice economia și să înregistreze creștere economică, reintegrarea țării se va face cu mult mai ușor.

Eugen Carpov: Dacă pentru partenerii din regiunea transnistreană este important ca transportul din regiune să circule, ar trebui să lase politicul la o parte

Negociatorul-șef de la Chișinău, vicepremierul pentru Reintegrare, Eugen Carpov, spune că reglementarea conflictului transnistrean nu prejudiciază sub nicio formă parcursul de integrare europeană – cele două procese sunt complementare, iar atunci când beneficiile integrării europene vor fi resimțite din plin de populație, și oamenii din regiunea transnistreană își vor dori să fie parte a acestui proces.

■ **Eugen Carpov:** Pentru runda de la Odesa președinția în exercițiu a OSCE – partea ucraineană – a pregătit un proiect de agendă. Proiectul a fost unul cuprinzător și conținea foarte multe subiecte din toate cele trei coșuri convenționale, parte a agendei generale a discuțiilor în formatul 5+2. Prima parte a ședinței a fost consacrată discuțiilor pe conținutul agendei. Existau opinii, susținute de cei de la Tiraspol și cei de la Moscova, că agenda trebuie aprobată și doar subiectele pe care ambele părți vor fi de acord să le discute să facă parte a agendei. Pe de altă parte Chișinăul, sprijinit de restul delegațiilor, a menținut poziția că, în conformitate cu documentele care reglementează activitatea formatului 5+2, agenda nu poate fi aprobată – ea este prezentată de către președinție urmare a consultărilor cu părțile – adică cu Chișinăul și Tiraspolul. Nu este prevăzută niciieri procedura aprobării.

După prima zi de discuții, președinția a venit cu o agendă finală care nu a mai fost supusă negocierilor. Ea a avut subiecte din toate coșurile. Pe subiectele ce țineau de

evoluțiile negative din Zona de securitate a fost luată decizia comună ca discuțiile să fie purtate la nivelul reprezentanților Chișinăului și Tiraspolului, ca fază inițială, pentru ca să pornim dialogul pe acest subiect.

Unul din rezultatele reuniunii de la Odesa este adoptarea unei decizii protocolare privind demontarea funicularului care leagă Rezina și Râbnița – o construcție inginerescă de pe timpul URSS care lega

uzina de ciment de pe malul drept și de pe malul stâng al Nistrului. De mai bine de 20 de ani însă această linie tehnologică nu este folosită. Între timp, sub ea au fost construite case de locuit și în aceeași perioadă construcția a degradat din punct de vedere tehnic. Este un real pericol pentru populație. Atât pe malul drept, cât și pe malul stâng, sunt vagonete atârinate la o înălțime considerabilă care cântăresc sute de kilograme și care s-ar putea prăbuși în orice moment. Urmează ca președinția ucraineană a OSCE să adreseze demersuri pentru căutarea de fonduri financiare și de suport tehnologic pentru ca această linie să fie demontată.

În continuare am discutat și despre subiectul legat de libertatea circulației. Multe discuții sunt în jurul posibilității deschiderii podului de la Gura Bâcului, circulației locuitorilor de pe ambele maluri și circulația unităților de transport din regiunea transnistreană în trafic internațional pentru transport de pasageri și mărfuri. La momentul actual există un proiect prezentat de OSCE care a inclus toate trei subiecte menționate într-un singur document. Discuțiile au avansat suficient, au fost convenite o mare parte din articolele din acest document, dar au rămas elementele de principiu.

Elementele de principiu se rezumă la necesitatea respectării standardelor internaționale în toate mecanismele și procedurile pe care le elaborăm. Dacă ne referim la transportul auto, avem acorduri bilaterale cu statele din regiune, suntem parte la Convenția de la Viena privind traficul internațional rutier din 1968, care stipulează foarte clar modul în care se înregistrează autoturismele, ce fel de numere de înmatriculare se eliberează, care sunt parametrii acestor numere, ce fel de documente se eliberează unităților de transport și șoferilor pentru ca să aibă dreptul să circule. Toate aceste cerințe sunt obligatorii și pentru partea transnistreană, în cazul în care vom conveni ca unitățile de transport din Transnistria să circule în spațiul CSI sau cel al Uniunii Europene.

■ **Lina Grău:** Din câte știu, partea transnistreană insistă să aibă un registru separat, la Tiraspol, pentru înmatricularea mașinilor, iar Chișinăul se opune acestei idei, exact din acest considerent al

angajamentelor internaționale pe care le are.

■ **Eugen Carpov:** Chișinăul nu se opune. Chișinăul citează articolele din Convenția de la Viena despre care am amintit, care stipulează foarte clar că părțile contractante sau părțile membre ale acestei Convenții sunt responsabile de procedura înregistrării, de ținerea bazei de date, de eliberarea documentelor și a numerelor de înmatriculare. Republica Moldova, fiind parte la această Convenție, nu poate accepta ca aceste proceduri să se petreacă fără participarea autorităților moldovenești. Noi am avut o poziție suficient de flexibilă – am propus ca aceste proceduri să fie realizate în comun. Adică anumite aspecte să fie realizate la Tiraspol sau în regiunea transnistreană de către structurile de acolo, iar înregistrarea propriu-zisă, autorizarea eliberării numerelor, ținerea bazei de date să aibă loc la Chișinău, astfel încât cei de la Tiraspol să aibă acces la baza de date care va înregistra unitățile de transport transnistrene, fără dreptul de a face modificări, de a introduce date sau de a le extrage.

Deci, există din punctul nostru de vedere modalități care ar soluționa problema dacă nu ar exista ambiții politice sau alte interese. Eu cred că dacă pentru partenerii din regiunea transnistreană este important ca unitățile de transport să circule, ca oamenii să aibă de lucru, ca companiile transportatoare să aibă beneficii, atunci ar trebui să lase politicul la o parte. Ar trebui să ne axăm pe aspectele tehnice, juridice, legale în baza cărora sunt sigur că vom pune la punct mecanismele necesare.

Un exemplu foarte bun pe care pot să-l aduc este decizia din anul trecut de circulația a trenurilor pe segmentul de cale ferată prin regiunea transnistreană. Am avut o înțelegere perfectă, am găsit mecanismele și ne-am angajat împreună cu cei de la Tiraspol să respectăm angajamentele internaționale existente. Acest mecanism funcționează și nu atât de demult a fost prelungit cu însă 12 luni. Și impedimente în implementarea lui practic acum nu sunt.

■ **Lina Grău:** Unul din aspectele asupra

căruia insistă partea transnistreană în legătură cu acest pod este și o prevedere prin care s-ar interzice folosirea lui în scopuri militare. Știu că unii dintre mediatori și observatori chiar susțin acest punct de vedere.

■ **Eugen Carpov:** Din punctul nostru de vedere astăzi noi avem toate elementele necesare care fac imposibilă utilizarea podului în scopuri militare. În primul rând, acest pod se află în Zona de securitate. În Zona de securitate funcționează reguli stabilite de Acordul din 1992. Responsabilitatea pentru securitatea din zona respectivă o poartă Comisia Unificată de Control și Comandamentul militar unit. Mai mult decât atât, chiar și în perioada când acest pod nu funcționează atât pe malul drept, cât și pe malul stâng sunt amplasate posturi de pacificatori care se află non-stop lângă acest obiect de infrastructură.

Deci, discuțiile privind noi aranjamente care ar garanta neutilizarea metodelor armate de către una dintre părți împotriva alteia doar creează impresia că astăzi ar exista interese când cineva ar putea aplica forța. Eu, cu toată responsabilitatea, am declarat și o declar în continuare că noi considerăm că astăzi asemenea condiții nu există. În Republica Moldova nu există niciun interes decât dialogul politic, instrumente de negocieri, niciun fel de instrumente de forță nu pot fi aplicate. Eu vreau să cred că același punct de vedere este împărtășit și de partenerii noștri din regiunea transnistreană. Astfel, noi nu putem să acceptăm discuții despre aspecte care nu corespund realității.

■ **Lina Grău:** Dle Carpov, între timp, după această reuniune de la Odesa, ați avut și o întâlnire cu șeful echipei de negociatori de la Tiraspol, Nina Ștanski, reuniune care, din câte înțeleg, a fost consacrată problemelor care există în Zona de securitate. Cum vede Chișinăul depășirea acestor probleme?

■ **Eugen Carpov:** La Odesa am decis de comun acord ca să avem o întâlnire în timpul cel mai apropiat la nivelul reprezentanților de la Chișinău și Tiraspol. Această întâlnire a avut loc în incinta Misiunii OSCE. A fost o discuție în primul

rând necesară, într-un regim de consultări asupra fenomenelor care se produc în Zona de securitate. În mod special am atras atenția la situația cooperării dintre structurile care se ocupă de combaterea criminalității – este vorba despre activitatea poliției moldovenești în orașul Bender. Ne-am referit la acțiunile care au fost întreprinse împotriva poliției. Evident că nu putem fi de acord cu faptul întreprinderii unor acțiuni unilaterale.

Poziția noastră se bazează pe necesitatea purtării unor consultări prealabile până la momentul în care sunt întreprinse acțiuni, în așa fel încât să putem evita astfel consecințele care pot agrava situația din regiune și pot genera conflicte. Sigur că trebuie utilizate instrumentele care sunt la dispoziție – Comisia Unificată de Control. Atâta timp cât Comisia Unificată de Control este responsabilă de situația din regiune, în special de situația din Bender, nu pot fi aplicate presiuni asupra structurilor de poliție sau asupra autorităților moldovenești.

Am convenit ca să avem un dialog atât la Chișinău, cât și la Tiraspol cu delegațiile pe care și Chișinăul, și Tiraspolul le are în Comisia Unificată de Control. Să încercăm să orientăm delegațiile spre un dialog intern, spre o revizuire în primul rând a documentelor care există și care reglementează prezența, cooperarea atât a Chișinăului, cât și a Tiraspolului în Zona de securitate.

Al doilea aspect pe care l-am convenit este crearea unui grup neutru de experți care să analizeze situația de facto pe teren, să vedem care sunt încălcările, care ar fi recomandările pentru ca să revenim la normalitate. La fel, am convenit să ne abținem de la acțiuni care ar tensiona în continuare situația.

În timpul apropiat vom da instrucțiuni grupurilor de lucru sectoriale pentru combaterea criminalității, grupuri care există pe lângă formatul 5+2, în așa fel încât acestea să aibă o întâlnire și să discute asupra posibilității semnării unor

protocoale care ar consemna primii pași în dialogul dintre structurile respective.

La reuniunea de la Odesa, reprezentanții OSCE au propus un proiect de protocol care stabilește primele elemente de comunicare între părți pe domeniul respectiv. Eu cred că este o platformă pe care noi trebuie să o utilizăm. Încercăm să convenim un prim protocol de acțiuni comune pe combaterea criminalității pe domeniile care permit o astfel de cooperare astăzi. Pentru că există și domenii unde Moldova are angajamente internaționale, de exemplu obligațiunea protejării datelor cu caracter personal, sau a netransmiterii cetățenilor săi altor structuri nerecunoscute. Evident că pe domeniile respective cooperarea nu poate avansa decât în paralel cu reglementarea transnistreană și cu identificarea unui statut juridic cu un caracter recunoscut pentru regiunea transnistreană.

Până atunci, există domenii care, neafectând aceste angajamente, pot fi discutate. De exemplu, cooperarea în identificarea autoturismelor furate, restituirea proprietarilor a autoturismelor care sunt găsite sau pe malul drept, sau pe malul stâng. În același timp, putem să cooperăm în cazul identificării cadavrelor care sunt urmare a unor crime cu caracter de gravitate sporit.

■ **Lina Grău:** Vroiam să abordăm și subiectul crizei politice de la Chișinău. Dumneavoastră, ca negociator, cum vedeți impactul acestei crize asupra negocierilor, nu șubrezește ea poziția Dvs. și a Chișinăului la aceste discuții?

■ **Eugen Carпов:** Evident că nicio criză politică, constituțională nu poate să contribuie la obținerea unor progrese în negocieri de orice fel nu ar fi acestea. Vreau să vă spun însă că totodată, în cadrul întâlnirilor pe care le avem, subiectele ce țin de procesele interne de la Chișinău nu au fost discutate. Capacitatea mea de negociator în procesul de reglementare a conflictului transnistrean până la momentul actual nu a fost

modificată și nici nu au apărut întrebări din partea partenerilor de dialog.

■ **Lina Grău:** Cum ar trebui să facem în așa fel încât această problemă transnistreană să nu afecteze parcursul european al Republicii Moldova? Nu este cumva Transnistria o bătălie pierdută? Vă întreb asta pentru că în societatea moldovenească pare să se fortifice opinia potrivit căreia Republica Moldova ar putea merge către UE în ritmuri mai accelerate fără regiunea transnistreană.

■ **Eugen Carпов:** Poziția pe care o menține Guvernul Republicii Moldova este că reglementarea conflictului transnistrean sub nicio formă nu trebuie să prejudicieze parcursul european al Republicii Moldova. Din contra, procesul de integrare europeană trebuie să aducă beneficii statului Republica Moldova, populației, trebuie să aducă stabilitate, dezvoltare economică. Și astfel, calitatea vieții pe malul drept trebuie să fie în creștere. Aspectul respectiv sunt convins că nu poate să nu aibă un impact pozitiv asupra reglementării conflictului transnistrean. Atunci când pe ambele maluri situația populației este dificilă – și materială, și economică – este foarte greu să motivăm cetățenii noștri să fie mai combativi, mai interesați să aibă o reglementare a conflictului într-o perioadă cât mai scurtă.

Trebuie să demonstrăm efectele practice pozitive ale integrării europene - și nu doar sub aspect economic, ci și sub aspectul democratizării societății, a protejării drepturilor omului, a siguranței în ziua de mâine, a siguranței instituțiilor. Trebuie să aducem Uniunea Europeană la noi acasă. Nu contează atât de mult elementul aderării Republicii Moldova la UE sau când se va produce acesta. Noi trebuie să implementăm standardele și principiile pe care le respectă statele membre ale UE, să le implementăm de facto aici. Atunci, și momentul aderării la UE va fi mai aproape, și reglementarea conflictului transnistrean ar fi facilitată de acest proces.

Editorial

Reintegrarea regiunii transnistrene cu un stat special în cadrul Republicii Moldova este una dintre prioritățile fundamentale ale autorităților constituționale moldovenești. Pentru a atinge acest obiectiv, Guvernul Republicii Moldova și-a propus să pledeze pentru retragerea forțelor militare ale Federației Ruse de pe teritoriul țării, înlocuirea forțelor de menținere a păcii cu o misiune internațională civilă și soluționarea conflictului în formatul 5+2, respectând suveranitatea și integritatea teritorială a țării.

Este Transnistria reintegrabilă?

La rândul său, administrația secesionistă de la Tiraspol respinge ab initio orice discuții sau negocieri cu privire la reintegrarea regiunii transnistrene cu un stat special în cadrul Republicii Moldova. Transferul de putere produs în regiune în decembrie 2011 nu a schimbat nimic în acest sens. Noul lider transnistrean, Evghenii Șevciuk, respinge ideea reintegrării la fel de intransigent ca și predecesorul său Igor Smirnov.

Însă, spre deosebire de acesta din urmă, Evghenii Șevciuk și echipa sa o fac abil, apelând la diplomație, dialog cu partenerii externi, valorificând noile instrumente de comunicare și difuzare a informației pe care le oferă internetul și exploatarea cu iscusință capacitățile societății civile de promovare/inoculare a argumentelor, opiniilor și intereselor regiunii transnistrene în capitalele occidentale etc.

Autoritățile moldovene speră că integrarea europeană va spori atractivitatea Republicii Moldova pentru cetățenii săi din regiunea transnistreană. Speranțele lor sunt contrazise nu doar de actuala criză politică de la Chișinău, dar și de o serie de realități adverse politice, economice și sociale din regiune.

Elita politică transnistreană este preocupată, în primul rând, de propria sa securitate și protejarea actualilor sale privilegii politice și economice. Status quo-ul actual, sponsorizat politic, financiar și militar de Federația Rusă, asigură condițiile optime pentru apărarea intereselor acesteia și supraviețuirea separatismului.

Tiraspolul și Moscova consideră că Transnistria s-a realizat ca entitate politică separată, iar în prezent trebuie să se realizeze ca entitate economică distinctă și autosuficientă. Administrația transnistreană condusă de Evghenii Șevciuk intenționează să atingă acest obiectiv inclusiv prin politica pașilor mici de "normalizare a relațiilor de bună vecinătate" cu Republica Moldova, ceea ce, în realitate, înseamnă asigurarea controlului său exclusiv asupra activității comercial-economice cu partenerii externi, excluzând autoritățile de la Chișinău.

De asemenea, actuala administrație de la Tiraspol respinge procesele integraționiste promovate de UE, precum participarea la crearea zonei de comerț liber comprehensiv și aprofundate cu UE, pledând, în schimb, pentru integrarea euro-asiatică și armonizarea legislației regiunii cu cea a Federației Ruse, declarată vector strategic de consolidare a statalității transnistrene.

Poate Republica Moldova schimba aceste realități? În condițiile actuale, este aproape imposibil. Politica pașilor mici promovată de Chișinău suferă de o serie de deficiențe care o fac tot mai puțin

credibilă atât pe malul stâng, cât și pe malul drept al Nistrului, cum ar fi: lipsa unei politici conceptualizate și a unui plan de acțiuni pe termen scurt și mediu; susținerea politică limitată; resursele financiare infime; lipsa unei strategii de informare și comunicare; capacitățile instituționale reduse de coordonare și implementare.

Care este soluția? Soluția este una singură: recâștigarea încrederii cetățenilor noștri din regiunea transnistreană. Politica pașilor mici, în forma sa actuală, este incapabilă și insuficientă pentru a realiza acest deziderat. Aceasta se axează aproape exclusiv pe dialogul, negocierile și interacțiunea cu administrația centrală de la Tiraspol, iar comunicarea cu cetățenii simpli, comunitatea de afaceri și societatea civilă din regiunea transnistreană este controlată sau redusă la minim de aceeași administrație.

Având în vedere aceste realități sumbre, se impune elaborarea unei ample politici de reintegrare a țării pe termen lung care ar cuprinde toate domeniile de activitate și ar fi destinată susținerii cetățenilor simpli, comunității de afaceri, lumii culturale, lumii academice și societății civile. Această politică trebuie să aibă o abordare pro-activă și să fie implementată în paralel cu negocierile politice în formatul 5+2, urmând să realizeze următoarele obiective:

- Să angajeze toate instituțiile statului, cele mai importante resurse mass-media, comunitatea de afaceri și societatea civilă într-un efort comun, constant și coordonat de comunicare/cooperare cu cetățenii noștri din stânga Nistrului;
- Să echipeze Guvernul moldovean cu instrumente credibile de apărare a intereselor cetățenilor noștri, precum și de proiectare a influenței și a mesajelor sale în regiunea transnistreană;
- Să identifice stimulentele și resursele economice, comerciale, financiare și fiscale optime pentru încurajarea comunității de afaceri din regiune să susțină participarea regiunii transnistrene la zona de comerț liber aprofundată și cuprinzătoare cu UE;
- Să creeze un Fond Național de Reintegrare, resursele căruia vor fi destinate susținerii păturilor social vulnerabile, comunității de afaceri, lumii academice, studenților, jurnaliștilor, societății civile din regiunea transnistreană;
- Să stabilească punți independente de comunicare multidimensională cu societatea din regiunea transnistreană.
- Sunt capabile autoritățile moldovene să elaboreze o astfel de politică? Au ele viziune și voință politică să facă acest lucru? Acestea sunt întrebări cheie la care nu există un răspuns cert.

Daniel Vodă: Uneori am impresia că Ucraina este mai interesată decât Chișinăul de promovarea unui dialog activ pe Transnistria

În regiunea transnistreană în ultimii 20 de ani a crescut o nouă generație de tineri care au fost educați cu ideea că sunt cetățeni ai unui stat independent, chiar dacă nerecunoscut, dar și că Republica Moldova constituie o amenințare la adresa acestui așa-zis stat. La Chișinău, a crescut o nouă generație de tineri care sunt orientați mai mult către valorile europene. L-am întregat pe unul dintre acești tineri, Daniel Vodă, student la Facultatea relații internaționale a Universității de Stat din Moldova, cum vede situația din jurul reglementării transnistrene și ce soluții poate propune noua generație de experți.

Daniel Vodă: Am impresia câteodată că vecinii noștri din Ucraina sunt mult mai interesați de promovarea unui dialog activ pe reglementarea transnistreană decât Chișinăul. Din păcate, la Chișinău entuziasmul care era prezent pe timpul prim-ministrului Vlad Filat scade. Negocierile în formatul pașilor mici pe care îi tot trâmbea Chișinăul se pare că nu au adus decât mai multe tensiuni, un exemplu relevant fiind cea altercație care a avut loc la Varnița și care a demonstrat că Tiraspolul are ambiții și nu e gata să discute asupra problemelor cheie, inclusiv asupra demilitarizării.

Vizitele tot mai dese ale oficialilor ruși la Tiraspol, prin care este încurajat separatismul din stânga Nistrului, au generat o ambiție mai puternică nu doar a liderilor politici din Transnistria, dar și a populației care deja simte că este o enclavă rusească, gata-gata să fie recunoscută. Vreau să reamintesc că și în Duma de stat de la Moscova a reapărut pe agendă un proiect de lege care prevede recunoașterea Transnistriei.

Până acum, din cauza neînțelegerilor de la Chișinău dintre "cei doi Vlazi" a avut de pierdut țara pe probleme strategice. Nu e vorba doar despre integrarea în UE, dar și despre problema transnistreană la care pierdem din păcate la foarte multe capitole.

Cu regret constat că deși negocierii noștri încearcă să impulsioneze prin intermediul OSCE și a partenerilor din Europa o agendă care ar asigura o victorie Chișinăului în poziționarea în raport cu Tiraspolul, totuși pierdem din cauza acestor interminabile crize, care ne fac să arătăm pe alocuri ridicoli în fața opiniei publice și a partenerilor implicați în formatul 5+2. În această situație nu pare

deloc convingător nici politicianul de la Chișinău, nici strategia pe care o are Republica Moldova în raport cu regiunea sa secesionistă.

Vreau să cred că politicienii își vor da seama că problema transnistreană trebuie să fie prima pe ordinea de zi, pentru că rezolvarea acesteia ar garanta țării noastre deschiderea mai multor uși strategice, inclusiv și elementul de integrare în UE. Până la urmă, nimeni nu ne ia în UE divizați, așa cum suntem acum.

Încă un aspect interesat pe care vreau să-l remarcați este personalitatea negociatorilor. Eugen Carpov are studii diplomatice excelente în România, la o școală diplomatică cu tradiție cum este SNSPA, iar Nina Ștanski a trecut prin școala rusească de diplomatie. Aceste două școli și mentalități se pare că se lovesc într-un teatru de negocieri foarte interesant. Cu regret, constat că poate carisma unei "doamne de fier" de la Tiraspol adaugă o oarecare valoare acestei părți. Dar mă tem să zic "părți", pentru că nu aș egala în acest proces Tiraspolul cu Chișinăul. Vreau să cred că mobilizarea îi va permite totuși dlui Carpov să fie mai insistent la negocieri. Pentru că în mare parte vedem că dna Ștanski este mult mai activă și mai prezentă în procesul de mediatizare a rezultatelor negocierilor, în procesul de comunicare. Și atunci se creează impresia că Chișinăul pierde și pe acest teren.

Lina Grău: Daniel Vodă, tu faci parte dintr-o generație de tineri născuți în mare parte după independență, care își propun o schimbare de ordin european. În același timp, în regiunea transnistreană, tot de aceeași vârstă, există

o generație de oameni care au crescut cu mentalitatea și concepția unui stat independent și care nu au istoria unui trai comun cu Republica Moldova. Cum vezi tu posibilitatea de a depăși acest hiatus, care pare a fi din ce în ce mai mare pe măsură ce trece timpul?

Daniel Vodă: Mă înspăimântă acest fapt, pentru că sunt generații care gândesc total diferit. Dacă părinții noștri aveau un trecut comun, o abordare comună asupra a foarte multe probleme, noi suntem practic o generație total tăiată din prisma unui act comun în orice domeniu ar fi. Pe cele două maluri ale Nistrului crește o generație care se urăște – în unele momente reciproc, în altele unilateral, crește o generație care crede că unii sunt ocupanți, alții sunt eliberatori. Aceasta este problema de bază – nimic nu este mai dur și mai neonest într-un astfel de conflict decât o propagandă masivă. Din păcate, Tiraspolul a utilizat toate instrumentele, inclusiv instrumentele media, instrumentele educaționale, instrumentele sociale și de orice altă natură pentru a infiltra și otrăvi opinia publică, în special mentalitatea tinerilor.

Creștem împreună cu o generație care este gata să nu ne ierte și este mare păcat. Eu nu am fost educat să urăsc și nici nu am simțit pe malul drept al Nistrului această presiune și atitudine ostilă față de malul stâng. Eu și generația mea am fost învățați să respectăm, inclusiv pe cei din partea stângă a Nistrului.

Este o problemă foarte mare care poate fi depășită doar în timp. Consider că de pe acum

trebuie să inițiem activități comune. Din păcate, constat din nou că Guvernul nu investește bani pentru asta. Avem nevoie de bani pentru activități comune, evenimente comune în care să discutăm problemele comune, care ar face să uităm acele reproșuri comune pe care le avem. Pe când cancelariile europene, care nu sunt tocmai primele interesate în rezolvarea acestei probleme, cheltuie milioane de dolari sau euro pe unirea celor două maluri. Mă întreb: unde se află prioritățile Republicii Moldova în acest caz?

Îmi dau seama că bugetul Republicii Moldova nu este unul tocmai expandabil și nu putem găsi bani pentru toate cele necesare. Dar dacă vrem să învingem și într-adevăr să apropiem cele două maluri trebuie să investim foarte mult în proiecte comune – educaționale, de schimb, să arătăm generației care a crescut din zona stângă a Nistrului că, uite, Chișinăul are o ofertă viabilă, că îți putem oferi un viitor și tu poți să te realizezi. Că noi nu suntem agresorii, ci suntem cei care îți garantăm o casă. De la această premiză trebuie să pornim, pentru că altfel nu cred că sunt sorți de izbândă. Dacă nu sunt luate măsuri urgente, consider că acest conflict va deveni un adevărat război al imaginilor propagandistice pe ambele maluri ale Nistrului.

Lina Grău: Acum un an și jumătate la Tiraspol, în urma alegerilor, venea la conducere o nouă echipă care se credea a fi mai deschisă la dialog și mai flexibilă, tocmai pentru că era mai tânără și pentru că a folosit masiv rețelele de socializare pentru a ajunge la putere. Credeți că această echipă este pe cale de a îndreptăți așteptările și opinia favorabilă cu care a fost investită de la început?

Daniel Vodă: O întrebare foarte bună, dar cu miros de deja-vu. Pentru că îmi amintesc că au fost alegeri și la Chișinău trei ani în urmă, în care la fel s-au promis foarte multe schimbări de formă și conținut, schimbări care nu s-au realizat. În consecință, da, au venit fețe noi pentru ecranul TV, dar au rămas oameni vechi în toate structurile statului care sunt incapabili să implementeze ideile noi. De altfel, consider că același lucru s-a întâmplat și la Tiraspol.

Deși a venit o echipă mai tânără și mai ambițioasă, totuși ca structură în organizare, deși au fost operate unele schimbări, nu s-a reușit în esență să se schimbe acțiunile

vechiului regim. La fel cum a târăganat vechiul regim acele negocieri de pași mici care sunt promovate intens de toți partenerii implicați în soluționarea conflictului transnistrean, așa se continuă și în prezent. Am impresia că este doar un război al declarațiilor și noua echipă de la Tiraspol mănuieste mult mai calitativ elementul de PR și de promovare a unei imagini de simulare a negocierilor.

Cred că cele mai evidente schimbări care s-au conturat la Tiraspol sunt doar schimbarea liderului separatist și a negociatorului-șef – e vorba de Evghenii Șevciuk și Nina Ștanski, care este și așa-zisa ministră de Externe de la Tiraspol. Tinerețea lor nu le oferă însă și o altă gândire, din păcate. Schimbări esențiale nu resimte populația de acolo și acesta este primul indiciu. Dar, atenție, nicio regiune separatistă nu a dus-o bine niciodată.

Eu cred că trebuie să discutăm mai mult asupra faptului că politicianii de la Chișinău trebuie să-și asume o responsabilitate primordială asupra acestei regiuni a țării care din păcate este una secesionistă. Suntem cel mai sărac stat din Europa, statul care furnizează o gaură neagră pentru contrabandă, pentru afaceri ilicite, pentru discuții pe culoare deloc favorabile țării noastre din cauza acestei regiuni. Și dacă vrem să curmăm asta, trebuie să avem o politică consecventă, o politică clară. Și mă întreb – de ce nu s-a implicat Chișinăul în acele așa-zise alegeri din regiunea transnistreană prin pârgھیile de care dispune? De ce nu a încercat să favorizeze sau să ofere o scădere din imagine acelor persoane care nu erau tocmai agreabile Chișinăului? Dacă faci jocul de culise, îl faci până la capăt. Sau la mijloc e din nou o dorință doar de simulare a procesului de discuții?

Sunt foarte multe întrebări, dar vreau să cred că acest caz – Transnistria – va fi rezolvat cât de curând, pentru că victimele acestui caz cresc zi de zi. Și nu sunt doar de pe malul drept sau stâng, sunt cetățeni ai Republicii Moldova care suferă și pur și simplu nu se simt în siguranță în propriul stat.

Lina Grău: Unde vedeți cheile pentru soluționarea conflictului transnistrean? Unii spun că aceste chei ar fi la Moscova, alții – că ar fi la Bruxelles sau în alte capitale...

Daniel Vodă: Cu siguranță nu se află în buzunarul Chișinăului. Este o situație interesantă când un proprietar de apartament și-a pierdut cheile și cineva le-a găsit și nu i le înapoiază. Acest răspuns simbolic este foarte vorbitor. Cheile diferendului transnistrean sunt și la Moscova, și la Kiev, și la Tiraspol, și la Chișinău, și la București, și în cancelariile europene, și în SUA. Orice problemă care vizează o regiune separatistă nu este doar a părților implicate – este o problemă largă regională sau chiar internațională. Și atunci nu trebuie să căutăm "cheia magică", ci pur și simplu să construim o altă ușă. Una pe care să poată intra toți cetățenii Republicii Moldova și să fie fericiți.

Cu siguranță însă deciziile cele mai importante trebuie luate la Chișinău și la Tiraspol. Dacă nu este o dorință a părților implicate direct, nu poți să rezolvi problema. Dar prin dorință am în vedere inclusiv și investițiile financiare. Cum poți să inițiezi discuții despre reintegrare, când nu ești dornic să cheltui bani pentru asta, când nu ești dornic să integrezi realmente această regiune? Și atunci, este nevoie de foarte multe investiții, pe care nu le avem noi în buzunar și trebuie să le găsim la partenerii noștri occidentali.

Și poate că aceasta ar fi cheia – ca regiunea noastră în ansamblu să se regăsească într-un proiect de reintegrare economic comun, și atunci am putea reuși.

Dar vreau să nu neglijez rolul esențial pe care îl joacă statul vecin – Ucraina. Pentru că granița cea mai mare – toată de fapt – o are anume Ucraina cu regiunea separatistă și jocul Kievului anterior a demonstrat că prin intermediul acțiunilor comune cu Republica Moldova pot fi realizate politici de stopare a separatismului, de forțare oarecum a notei și de schimbare a direcției. Doar că, din păcate, Ucraina este dependentă și ea de un alt "prieten" al Republicii Moldova – Federația Rusă, care de ani buni are și o armată în Republica Moldova. Jocurile geostrategice au fost întotdeauna foarte complicate. Dar voința tuturor celor implicați e necesară. Nu poți să impui cu forța o anumită poziție – avem scenarii regionale care au demonstrat acest lucru. De aceea soluția pentru un popor pașnic, așa cum este populația din Republica Moldova, ar fi să se găsească o voință politică desăvârșită care să nu se schimbe în funcție de circumstanțele politice interne și externe și doar în felul acesta problema transnistreană va putea fi soluționată.